Spis treści

Wykaz skrótów 15

Przedmowa do szóstego wydania 17

Przedmowa do piątego wydania 17

Przedmowa do czwartego wydania 18

Przedmowa do trzeciego wydania 18

Przedmowa do drugiego wydania 19

Przedmowa 21

ROZDZIAŁ I. Wiadomości wstępne 23
§ 1. Pojęcie i funkcja postępowania cywilnego 23
§ 2. Rodzaje postępowania cywilnego 24
§ 3. Normy prawa procesowego cywilnego a normy prawa cywilnego 27
§ 4. Terytorialny i czasowy zasięg przepisów kodeksu postępowania cywilnego ... 28
§ 5. Postępowanie cywilne a inne rodzaje postępowań 30
1. Postępowanie cywilne a postępowanie karne 30
2. Postępowanie cywilne a postępowanie administracyjne 32
3. Postępowanie sądowoadministracyjne a postępowanie cywilne 33
§ 6. Wpływ orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego na postępowanie cywilne 35
§ 7. Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki 36
§ 8. Postępowanie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w sprawach o naruszenie art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności 39
§ 9. Polskie prawo procesowe cywilne a prawo Unii Europejskiej 40
1. Zagadnienia ogólne 40
2. Prawo unijne a prawo krajowe 42
3. Prawo unijne a postępowanie przed sądami państw członkowskich 43
4. Orzeczenia wstępne Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej 43

ROZDZIAŁ II. Droga sądowa w sprawach cywilnych 45
§ 1. Pojęcie drogi sądowej 45
§ 2. Dopuszczalność drogi sądowej 46
§ 3. Skutki braku drogi sądowej 48

ROZDZIAŁ III. Zasady postępowania cywilnego 49
§ 1. Zagadnienia ogólne 49
§ 2. Rodzaje zasad procesowych 50
1. Zasada prawdy 50
2. Zasada dyspozycyjności 53
3. Zasada kontradyktoryjności 54
4. Zasada koncentracji materiału procesowego 58
5. Zasada równości stron 59
6. Zasada bezpośredniości 61
7. Zasada swobodnej oceny dowodów 62
8. Zasada ustności i pisemności 64
9. Zasada jawności 65
10. Zasada formalizmu procesowego 67

ROZDZIAŁ IV. Podmioty postępowania 69
§ 1. Sąd – organizacja sądów rozpoznających sprawy cywilne 69
§ 2. Właściwość sądu 72
1. Zagadnienia ogólne 72
2. Właściwość rzeczowa 72
3. Wartość przedmiotu sporu 75
4. Właściwość miejscowa 76
5. Skutki niewłaściwości sądu 79
§ 3. Skład sądu 80
1. Skład sądu w procesie cywilnym 80
2. Wyłączenie sędziego 81
3. Wyłączenie innych podmiotów postępowania 83
§ 4. Prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, organizacje pozarządowe, Państwowa Inspekcja Pracy, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów oraz inne podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów 84
1. Przesłanki i formy udziału prokuratora w postępowaniu cywilnym 84
2. Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta 86
3. Organizacje pozarządowe 87
4. Państwowa Inspekcja Pracy 89
5. Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów 89
6. Podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów 90
§ 5. Uczestnicy postępowania 90
1. Strony w procesie cywilnym 90
1.1. Zdolność sądowa 91
1.2. Zdolność procesowa 95

1.3. Zdolność postulacyjna ... 96
1.4. Legitymacja procesowa ... 97
2. Współuczestnictwo procesowe ... 99
3. Interwencja główna ... 102
4. Interwencja uboczna ... 102
5. Przypozwanie ... 104
6. Następstwo procesowe ... 104
§ 6. Reprezentacja stron w postępowaniu cywilnym ... 106

ROZDZIAŁ V. Przedmiot postępowania cywilnego ... 112
§ 1. Powództwo ... 112
§ 2. Rodzaje powództw ... 112
1. Powództwo o zasądzenie (świadczenie) ... 114
2. Powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego ... 115
3. Powództwo o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego ... 116
§ 3. Kumulacja roszczeń ... 117
§ 4. Zmiana powództwa ... 118

ROZDZIAŁ VI. Czynności procesowe ... 121
§ 1. Istota i rodzaje czynności procesowych ... 121
§ 2. Pisma procesowe ... 124
§ 3. Doręczenia ... 127
§ 4. Posiedzenia sądowe ... 130
§ 5. Terminy ... 134

ROZDZIAŁ VII. Koszty postępowania ... 138
§ 1. Koszty procesu cywilnego – zagadnienia ogólne ... 138
§ 2. Zasady rozstrzygania o kosztach procesu ... 141
§ 3. Zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie przez sąd pełnomocnika ... 143
§ 4. Zabezpieczenie kosztów postępowania ... 149
§ 5. Prawo pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonych w państwach Unii Europejskiej ... 151
1. Prawo pomocy w postępowaniu prowadzonym w Rzeczypospolitej Polskiej ... 151
2. Prawo pomocy w postępowaniu prowadzonym w innym państwie członkowskim ... 154

ROZDZIAŁ VIII. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji ... 157
§ 1. Mediacja i postępowanie pojednawcze ... 157
1. Mediacja ... 157
2. Postępowanie pojednawcze ... 159
§ 2. Wszczęcie postępowania cywilnego ... 160
§ 3. Skutki prawne wszczęcia procesu cywilnego ... 161
1. Procesowe i materialnoprawne skutki wytoczenia powództwa ... 163
2. Procesowe i materialnoprawne skutki doręczenia pozwu ... 164
§ 4. Zachowanie się pozwanego w procesie cywilnym ... 166

1. Bierne zachowanie się pozwanego ... 168
2. Obrona pozwanego ... 169
§ 5. Rozprawa ... 171
1. Przygotowanie rozprawy ... 171
2. Przebieg rozprawy ... 173
§ 6. Zawieszenie postępowania ... 176
§ 7. Niemerytoryczne zakończenie procesu cywilnego ... 181
1. Odrzucenie powództwa ... 181
2. Umorzenie postępowania ... 182
§ 8. Postępowanie dowodowe ... 184
1. Zagadnienia ogólne ... 184
2. Przedmiot dowodu ... 187
3. Ciężar twierdzenia (*onus proferendi*) ... 189
4. Ciężar dowodu (*onus probandi*) ... 189
5. Domniemania prawne ... 191
6. Domniemania faktyczne ... 194
7. Dowód *prima facie* ... 194
8. Uprawdopodobnienie ... 196
9. Zabezpieczenie dowodów ... 196
§ 9. Środki dowodowe ... 197
1. Dokumenty ... 197
2. Zeznania świadków ... 201
3. Opinia biegłych ... 204
4. Oględziny ... 206
5. Przesłuchanie stron ... 207
6. Inne środki dowodowe ... 208
§ 10. Zasady orzekania w postępowaniu cywilnym ... 210
§ 11. Merytoryczne zakończenie postępowania cywilnego ... 212
1. Zakończenie procesu ... 212
2. Wydanie wyroku ... 213
§ 12. Rodzaje wyroków ... 216
1. Wyrok wstępny ... 216
2. Wyrok częściowy ... 217
3. Wyrok końcowy ... 217
4. Wyrok łączny ... 217
5. Wyrok zaoczny ... 218
§ 13. Skutki prawne wyroku ... 220
1. Prawomocność ... 220
2. Wykonalność ... 222
3. Skuteczność ... 223
§ 14. Nakazy zapłaty ... 224
§ 15. Postanowienia ... 224
§ 16. Zarządzenia ... 227
§ 17. Rektyfikacja orzeczeń w postępowaniu cywilnym ... 227
1. Sprostowanie ... 227
2. Uzupełnienie ... 228
3. Wykładnia ... 229

ROZDZIAŁ IX. Postępowania odrębne 230
§ 1. Uwagi ogólne 230
§ 2. Postępowanie w sprawach małżeńskich 231
1. Odrębności proceduralne 231
2. Szczegółowe uregulowania w sprawach o rozwód i separację 232
3. Unieważnienie małżeństwa 235
4. Ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa 236
5. Ustanowienie rozdzielności majątkowej małżeńskiej 236
§ 3. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi 237
1. Zagadnienia materialnoprawne 237
2. Zagadnienia proceduralne 239
§ 4. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych 241
1. Rodzaje spraw 241
2. Odrębności proceduralne 242
§ 5. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania 248
§ 6. Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, regulacji telekomunikacji i poczty, regulacji transportu kolejowego oraz w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone 250
§ 7. Postępowanie nakazowe i upominawcze 252
1. Postępowanie nakazowe 252
2. Postępowanie upominawcze 255
3. Elektroniczne postępowanie upominawcze 257
§ 8. Postępowanie uproszczone 259
§ 9. Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych 260
1. Europejskie postępowanie nakazowe 261
2. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń 263

ROZDZIAŁ X. Postępowanie nieprocesowe 266
§ 1. Zagadnienia ogólne 266
1. Właściwość sądu 266
2. Skład sądu 269
3. Uczestnicy postępowania 270
4. Przebieg postępowania 271
§ 2. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa osobowego 278
1. Uznanie za zmarłego 278
2. Stwierdzenie zgonu 280
3. Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu 280
4. Ubezwłasnowolnienie 281
5. Postępowanie w sprawach dotyczących akt stanu cywilnego 284
§ 3. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli 285
1. Sprawy małżeńskie 287
2. Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi 288
3. Sprawy o przysposobienie 288

4. Sprawy z zakresu opieki ... 290
5. Sprawy z zakresu kurateli ... 291
6. Sprawy nieletnich ... 291
7. Sprawy dotyczące przymusowego leczenia alkoholików ... 292
8. Sprawy z zakresu przymusowego leczenia i rehabilitacji narkomanów ... 294
9. Sprawy dotyczące ochrony zdrowia psychicznego ... 295
10. Sprawy z zakresu ustawy o zmianie imion i nazwisk oraz ustawy o obywatelstwie polskim ... 298
§ 4. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego ... 299
1. Stwierdzenie zasiedzenia ... 299
2. Przepadek rzeczy ... 300
2.1. Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego ... 300
2.2. Przepadek pojazdów ... 301
3. Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem ... 302
4. Zniesienie współwłasności ... 303
5. Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu ... 305
6. Postępowanie wieczystoksięgowe ... 306
§ 5. Sprawy z zakresu prawa spadkowego ... 309
1. Sąd spadku ... 309
2. Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza ... 310
3. Przyjęcie lub odrzucenie spadku ... 311
4. Ogłoszenie testamentu ... 312
5. Wyjawienie przedmiotów spadkowych ... 313
6. Przesłuchanie świadków testamentu ustnego ... 314
7. Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu ... 314
8. Zarząd spadku nieobjętego ... 314
9. Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego ... 315
10. Dział spadku ... 317
11. Inne sprawy spadkowe ... 317
§ 6. Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego ... 318
§ 7. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego ... 319
§ 8. Postępowanie rejestrowe ... 321
§ 9. Inne sprawy uregulowane w przepisach pozakodeksowych ... 324
1. Odtworzenie dyplomów i świadectw ukończenia nauki ... 324
2. Postępowanie w sprawach o umarzanie utraconych dokumentów ... 326
3. Postępowanie w sprawie przyjęcia do spółdzielni i przydzielenia lokalu spółdzielczego ... 327
4. Sprawy z zakresu kodeksu morskiego ... 328
5. Sprawy z zakresu kodeksu wyborczego ... 328

ROZDZIAŁ XI. Zaskarżenie orzeczeń sądowych ... 330
§ 1. Zagadnienia ogólne ... 330
§ 2. Apelacja ... 331
§ 3. Zażalenie ... 339
§ 4. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego ... 341
§ 5. Skarga kasacyjna ... 342

§ 6. Wznowienie postępowania 347
§ 7. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia 350

ROZDZIAŁ XII. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt 353

ROZDZIAŁ XIII. Postępowanie zabezpieczające 356

ROZDZIAŁ XIV. Postępowanie egzekucyjne 363
§ 1. Pojęcie i rodzaje egzekucji 363
§ 2. Podmioty postępowania egzekucyjnego 365
1. Organy egzekucyjne 365
2. Uczestnicy postępowania 367
§ 3. Warunki dopuszczalności egzekucji 367
1. Tytuł egzekucyjny 367
2. Klauzula wykonalności 369
3. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego 372
4. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty 374
5. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń 374
6. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych 375
7. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych 376
8. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych 376
§ 4. Przebieg postępowania egzekucyjnego 377
1. Wniosek o wszczęcie egzekucji 377
2. Wszczęcie postępowania 378
3. Czynności egzekucyjne 378
4. Wstrzymanie egzekucji 380
5. Zawieszenie egzekucji 381
6. Umorzenie egzekucji 382
7. Ograniczenia egzekucji 383
§ 5. Egzekucja świadczeń pieniężnych 386
1. Egzekucja z ruchomości 386
2. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę 388
3. Egzekucja z rachunków bankowych 389
4. Egzekucja z innych wierzytelności 391
5. Egzekucja z innych praw majątkowych 393
6. Egzekucja z nieruchomości 395
7. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego 401
8. Uproszczona egzekucja z nieruchomości 402
9. Egzekucja ze statków morskich 403
10. Podział sumy uzyskanej z egzekucji 404
11. Wyjawienie majątku 406
§ 6. Egzekucja świadczeń niepieniężnych 407
§ 7. Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców 410

§ 8. Egzekucja przez zarząd przymusowy ... 411
§ 9. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego ... 412
§ 10. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej ... 413
§ 11. Egzekucja świadczeń alimentacyjnych ... 414
§ 12. Środki zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym ... 415
1. Skarga na czynności komornika ... 415
2. Zażalenie ... 416
3. Zarzuty ... 417
§ 13. Powództwa przeciwegzekucyjne ... 417
1. Powództwo opozycyjne ... 417
2. Powództwo interwencyjne ... 418

ROZDZIAŁ XV. Międzynarodowe postępowanie cywilne ... 420
§ 1. Zagadnienia ogólne ... 420
§ 2. Jurysdykcja krajowa ... 422
1. Jurysdykcja krajowa w procesie ... 423
2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym ... 426
3. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym ... 428
§ 3. Immunitet sądowy i egzekucyjny ... 428
§ 4. Odrębności proceduralne w sprawach z elementem zagranicznym ... 431
1. Zdolność sądowa i procesowa ... 431
2. Zabezpieczenie kosztów procesu ... 431
3. Zwolnienie od kosztów sądowych ... 432
4. Pomoc prawna ... 433
5. Zabezpieczenie dowodów ... 434
6. Zagraniczne dokumenty urzędowe ... 435
7. Zabezpieczenie spadku po cudzoziemcach ... 435
8. Europejskie poświadczenie spadkowe ... 436
9. Stwierdzenie obcego prawa i wzajemności ... 437
10. Uzasadnianie prawomocnych orzeczeń i wydawanie zaświadczeń ... 437
11. Uchylenie wyroku wydanego w sprawie alimentacyjnej ... 438
§ 5. Uznanie i stwierdzenie wykonalności ... 438
1. Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych ... 438
2. Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzonych ... 439
§ 6. Uznanie i wykonanie niektórych orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód i dokumentów urzędowych ... 441
1. Zagadnienia ogólne ... 441
2. Wykonanie ... 442
3. Odmowa wykonania lub uznania ... 443

ROZDZIAŁ XVI. Sąd polubowny (arbitrażowy) ... 445
§ 1. Zapis na sąd polubowny ... 446

§ 2. Skład sądu polubownego 448
§ 3. Postępowanie przed sądem polubownym 450
§ 4. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego 453
§ 5. Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej 455

Słownik zwrotów łacińskich 457

Wybór literatury 459